

Vårdhygien, Grundläggande för hälso- och sjukvård i Halland

Hitta i dokumentet

[Introduktion](#)[Syfte](#)[Basala hygienrutiner och klädregler \(BHR-KR\)](#)[Vårdhygienisk egenkontroll och utbildning](#)[Vårdhygien vid om- och nybyggnation samt](#)[verksamhetsförändring](#)[Vårdlokaler](#)[Väntrum/Dagrum](#)[Undersökningsrum/behandlingsrum](#)[Vårdrum](#)[Medicintekniska produkter/utrustning](#)[Krav vid upphandling av medicintekniska](#)[produkter och utrustning](#)[Desinfektionsrum \(sköljrum\)](#)[Förråd och förrådshantering](#)[Närförråd \(stickvagn, akutvagn, väskor för hembesök etc.\)](#)[Fysioterapi, arbetsterapi och utprovningssamhet etc.](#)[Hembesök](#)[Städning, rengöring och desinfektion](#)[Referenser](#)[Uppdaterat från föregående version](#)

Introduktion

I hälso- och sjukvårdslagen och tandvårdslagen finns krav på att vården ska vara av [god hygienisk standard](#). God hygienisk standard berör alla inom hälso- och sjukvård samt omsorgsverksamhet. Vårdgivaren ska vidta alla åtgärder som behövs för att uppnå detta. De rutiner som beskrivs i detta dokument syftar till att förebygga smittspridning och uppkomst av vårdrelaterade infektioner. Gällande personalinfektioner, se Vårdhandbokens avsnitt "[Personalinfektion inom Hälso- och sjukvård](#)".

Syfte

Denna vårdhygieniska rekommendation ska ses som ett sammanfattande kunskapsunderlag, till vad som är att betrakta som "god hygienisk standard" i sjukvården, enligt Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Rekommendationen syftar till att stödja verksamheten nå upp till lagens krav.

Basala hygienrutiner och klädregler (BHR-KR)

Syftet med BHR-KR är att förhindra smittöverföring från personalens händer och kläder. BHR-KR ska tillämpas av all vårdpersonal vid undersökning, vård och behandling eller annan direktkontakt med patienter där hälso- och sjukvård och omsorgsverksamhet bedrivs. Detta oberoende om det finns en känd smitta eller inte. Se föreskriften [Basal hygien i vård omsorg SOSFS 2015:10](#) och [Region Hallands basala hygienrutiner](#).

- Verksamheten ska två gånger om året delta i punktprevalensmätning; Följsamhet till basala hygienrutiner och klädregler.
- För att förbättra eller bibehålla en hög följsamhet rekommenderas enheten att arbeta utifrån vårdhygiens [förslag på handlingsplan](#) för förbättrad följsamhet
- Målsättning är 100 procentig följsamhet. För att nå dit kan verksamheten behöva sätta upp delmål

Enligt Arbetsmiljöverket ([AFS 2023:10](#)) ska arbetsgivaren stå för arbetskläder och ansvara för korrekt tvätt, hantering och förvaring. Arbetsdräkt ska även bäras vid patientnära vårdarbete utanför vårdenheten, t ex på äldreboendet eller i vårdtagarens hem.

Vårdhygienisk egenkontroll och utbildning

För att bibehålla [god hygienisk standard](#) ska regional verksamhet genomföra egenkontroll av vårdhygienisk standard i Stratsys 1 ggr/år. Privata vårdgivare använder i stället dokumentet "[Egenkontroll - Vårdhygienisk standard Region Hallands Privata vårdgivare](#)". I de fall kraven inte uppnås ska handlingsplan upprättas.

Enligt Arbetsmiljöverkets ([AFS 2023:10](#)) ska personal som riskerar kontakt med kroppsvätskor erhålla regelbunden utbildning vad det gäller smitta, smittrisker och smittförebyggande åtgärder.

Vårdhygieniska utbildningar finns tillgängliga via [Kompetensportalen](#), Region Halland. Sök "vårdhygien" i Kurskatalogen. Önskas andra vårdhygieniska utbildningar, kontakta Vårdhygien Halland vardhygien.halland@regionhalland.se.

Vårdhygien vid om- och nybyggnation samt verksamhetsförändring

En god hygienisk standard inkluderar en vårdhygieniskt genomtänkt lokalplanering och att adekvat utrustning finns tillgänglig, i enlighet med [Byggnation och Vårdhygien](#) (BoV). Inför ny- eller ombyggnad av vårdmiljöer ska vårdhygienisk expertis kontaktas via funktionsbrevlåda vardhygien.halland@regionhalland.se. Kontakt bör tas i ett tidigt skede. Det gäller även vid förändrad verksamhet i befintliga lokaler.

Vårdlokaler

Vårdlokaler avser rum där patienter vårdas, undersöks och/eller behandlas samt övriga lokaler som behövs för vårdverksamhet.

Hygienklass 1	Hygienklass 2	Hygienklass 3
Rum eller yta där patient eller personal passerar alternativt vistas.	Rum eller yta där patient undersöks eller behandlas eller där material eller livsmedel hanteras och förvaras.	Rum eller yta med särskilda krav, såsom särskild ventilation eller vattenrening. Nedan används begreppet lokal med särskilda renhetskrav. I denna kategori ingår exempelvis operationsrum och rum på sterilteknisk enhet.
Exempel: • Administrativ lokal inom vårdverksamhet • Allmän korridor • Allmän toalett • Dagrum • Entréhall • Hiss • Kulvert • Personlutrymme • Lägenhet i särskilt boende¹ • Samtalsrum • Väntrum²	Exempel: • Avdelnings-/patientkök • Behandlingsrum • Desinfektionsrum • Förråd³ • Hygienutrymme • Korridor vårdavdelning • Laboratorium⁴ • Läkemedelsrum • Mottagningsrum • Undersökningsrum • Vårdrum	Exempel: • Isoleringsrum med sluss Rum inom: • Dialysenhet • Endoskopienhet • Intensivvårdsenhet • Interventionsenhet • Neonatalvårdsenhet • Obduktionsenhet • Operationsenhet • Sterilteknisk enhet

- Hygienutrymme är hygienklass 2.
- Observera ventilationskrav för somatisk akutsjukvård.
- För sterila medicintekniska produkter beakta krav enligt SIS-TR 57:2020.
- Omfattar inte laboratorium med särskilda krav, såsom skyddsklass 3 eller renrum

Källa: [Byggnation och Vårdhygien](#) (BoV)

Väntrum/Dagrum

Den största smittkällan i sjukvård är den infekterade patienten. Detta gäller särskilt personer med luftvägsinfektion, gastroenterit eller hudutslag. Planera väntrum så smittspridning mellan patienter inte uppkommer. Erbjud handdesinfektion.

- Fler än ett väntrum kan övervägas för separation av olika patientgrupper
- Mottagning av patient med känd eller misstänkt smittsam sjukdom bör ha separat ingång till undersökningsrum avskilt från allmänt väntrum
- Möbler ska vara lätta att rengöra och klädda i ett material som tål och går att desinfektera med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider
- Minimera mängden leksaker. Dessa ska vara lätta att rengöra och desinfektera. Följ Region Hallands riktlinje, [Leksaker i vårdmiljö](#)
- Material som inte kan rengöras/desinfekteras (till exempel böcker, tidningar, pussel, obehandlade träleksaker) kasseras om de är förorenade med kroppsvätskor/utsöndringar. Verksamheten ansvarar för regelbunden tillsyn.

Undersökningsrum/behandlingsrum

- Ska vara utrustat med [tvättställ](#) med tillhörande hygienutrustning i vägghängda hållare
- Möbler ska vara lätta att rengöra och klädda i ett material som tål och går att desinfektera med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider. Långa gardiner, utanpåliggande persienner och draperier får inte förekomma
- Material ska förvaras i stängda skåp eller lådor utifrån renhetsgrad. Se [förrådshantering](#)
- All utrustning ska rengöras och desinfekteras mellan vårdtagare beroende på tillverkarens rekommendationer. Se även avsnitt [medicintekniska produkter/utrustning](#)
- Ska vara utrustad med klocka med tydliga markeringar och visare inklusive sekundvisare som är synlig för personal och patient
- Vid misstanke om luftburen smitta som mässling eller vattkoppor rekommenderas bedömning i lokal anpassad för luftburen smitta, via digital vård eller utomhus

Vårdrum

- Ska vara utrustat med [tvättställ](#) med tillhörande hygienutrustning i vägghängda hållare
- Möbler ska vara lätta att rengöra och klädda i ett material som tål och går att desinfektera med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider. Långa gardiner, utanpåliggande persienner och draperier får inte förekomma
- Ska vara utrustad med klocka med tydliga markeringar och visare inklusive sekundvisare som är synlig för personal och patient
- Ska vara utrustad med skåp för förvaring av patientens privata kläder
- Ska finnas direkt ingång till hygienrum
- Förbrukningsmaterial ska förvaras i stängda skåp och minimera antalet till det som beräknas förbrukas under ett dygn
- All utrustning och flegångsmaterial ska rengöras och desinfekteras mellan vårdtagare beroende på tillverkarens rekommendationer. Se även avsnitt [medicintekniska produkter/utrustning](#)

Val av vårdlokal till smittsam/infektionskänslig patient enligt [Byggnation och Vårdhygien](#) (BoV)

Placeringen av patient inom sjukvården styrs av vårdhygieniska regionövergripande riktlinjer och ska baseras på smittvägarna för de aktuella smittämnen, riskfaktorer för överföring till och från patient samt konsekvenser av eventuell smittöverföring.

Tabell 3. Exempel på användning av enpatientrum, enpatientrum med förrum eller enpatientrum med luftsluss

Diarré, misstänkt eller konstaterad gastroenterit	Enpatientrum
Utbredda sår	Enpatientrum med förrum
Misstänkt eller konstaterad multiresistent bakterie, t.ex. MRSA, VRE, ESBL ¹	Enpatientrum
Misstänkt eller konstaterad influensa, Covid-19, kikhosta, RS-virus eller annan luftvägsinfektion	Enpatientrum
Misstänkt eller konstaterad smittsam tuberkulos	Enpatientrum med luftsluss
Misstänkt eller konstaterade vattkoppor, mässling, generaliserad zoster	Enpatientrum med luftsluss

Uttalad neutropeni ($<0,5 \times 10^9/L$)	Enpatientrum
Benmärgstransplantation, allogen	Enpatientrum med luftsluss och HEPA-filter

*Riktlinjer kan variera beroende på typ av bakterie och resistens samt förekomst av riskfaktor för överföring

Medicintekniska produkter/utrustning

Medicintekniska produkter för diagnos, behandling och rehabilitering används inom alla nivåer av hälso- och sjukvård.

Medicinteknisk utrustning och hjälpmedel (brits, blodtrycksmanschett, inhalationsutrustning, rektoskop etc.) som används till mer än en patient ska rengöras och desinfekteras mellan varje patient.

Utrustningen ska kunna rengöras och desinfekteras och eventuellt steriliseras, för att uppnå [korrekt renhetsgrad](#). Krav för att uppnå korrekt renhetsgrad ska ställas redan vid upphandling (se avsnitt [upphandling](#) nedan). Kontakta [Vårdhygien Halland](#) vid behov.

Sterilt samt desinfekterat flergångsmaterial ska förvaras i skåp eller lådor separerade från material med annan renhetsgrad och hanteras med nydesinfekterade händer. Oanvända desinfekterade instrument, samt behållaren de förvaras i, ska desinfekteras 1 gång/vecka för att bibehålla renhetsgraden.

Material som är märkt med symbolen är avsedda för engångsbruk på en patient vid ett tillfälle eller en åtgärd. Kasseras efter användning.

Krav vid upphandling av medicintekniska produkter och utrustning

All utrustning i en vårdlokal ska uppfylla kraven på [god hygienisk standard](#) – både medicinteknisk och annan utrustning, så att den inte riskerar att sprida smittämnen. Vårdhygieniska aspekter ska finnas med vid all upphandling inom hälso- och sjukvård och omsorg. Expert inom vårdhygien bör vid behov fungera som sakkunnig i enskilda ärenden. All användning av medicintekniska produkter, inklusive rengöring, desinfektion och eventuell sterilisering, måste ske i enlighet med tillverkarens anvisningar. Anvisningarna ska finnas tillgängliga på svenska.

Medicintekniska produkter avsedda för flergångsbruk ska tåla följande krav angående rengöring och desinfektion:

- I första hand rekommenderas rengöring och värmedesinfektion i en diskdesinfektor
- Tål produkten inte värmedesinfektion ska den tåla en kemisk desinfektion

All personal måste ha relevant kunskap och få regelbunden kompetensutveckling avseende den medicintekniska utrustning de använder. För personal som har sterilisering som huvudsaklig arbetsuppgift är kompetenskraven högre och bör motsvara den utbildning till instrument- och steriltekniker som finns inom yrkeshögskolan.

Desinfektionsrum (sköljrum)

Separat desinfektionsrum med [diskdesinfektor](#), och vid behov [spoldesinfektor](#), ska finnas på varje vårdenhets. Rummet ska vara planerat på ett sådant sätt att flödet från orent till rent/desinfekterat kan ske utan risk för kontamination. Rummet ska inte användas som förråd eller lagringsplats. Rummets arbetsytor och utrustning ska rengöras/desinfekteras dagligen samt vid behov.

- Händer ska vara nydesinfekterade när gods tas ut ur spol- och diskdesinfektorn. Avlastningsyta ska desinfekteras före godset placeras där. Underlägg och handdukar kontaminerar det desinfekterade materialet och ska därför inte förekomma
- Kontroller samt kvalitetssäkring av spol- och diskdesinfektorer ska genomföras enligt anvisning från tillverkaren och noteras i loggbok tillhörande respektive maskin (se [Spol- och diskdesinfektorer, Kvalitetssäkring av](#))
- Flexibla endoskop kräver specialkunskap avseende hantering, desinfektion och förvaring (Se [Endoskop, rengöring och desinfektion av flexibla värmekänsliga endoskop - Vårdhandboken](#))
- Sterilverksamhet kräver specialkunskap. Se [Vårdhandboken](#), [Byggnation och Vårdhygien](#) samt [SIS-TR 46:2014](#)
- Långa gardiner, utanpåliggande persienner och draperier får inte förekomma.

Förråd och förrådshantering

Tillgång till handdesinfektionsmedel ska finnas i förråd. Händer ska alltid desinfekteras före hantering av rent, desinfekterat och sterilt material.

- Avemballering av transportförpackningar ska ske separat utanför vårdenheten, företrädesvis i ett avemballeringsrum med tvättställ och tillhörande hygienutrustning. Arbetsdräkten ska skyddas med ett plastförkläde vid avemballering.
- En transportförpackning får aldrig förvaras eller öppnas i ett rum där man förrådshåller sterilt material.
- Produkter ska vara separerade utifrån renhetsgrad och sterilt och desinfekterat material förvaras i stängda skåp/lådor.
- Det torra rena godset avsett att användas vid [ren rutin](#) kan läggas i en [nydesinfekterad](#) låda med lock i ett förråd med stängd dörr/låda.
- Omdiskning ska ske en gång/vecka av oanvänt gods och låda.
- Produktförpackning förvarad i stängd avdelningsförpackning har i allmänhet lång hållbarhet. Produktförpackning tagen ur sin avdelningsförpackning har en kortare hållbarhetstid på grund av att hanteringen ökar risken att förpackningen skadas. Sträva efter att alltid förvara produktförpackningen i intakt avdelningsförpackning.

Transportförpackning (tertiär förpackning)

Transportförpackning (tfp) är ett samlande och skyddande emballage under transport av avdelningsförpackning med samma produktinnehåll. Vid transport till kund/beställare ska alltid medicintekniska produkter transportemballeras enligt fastställt kvalitetssystem.

Samförpackning (sfp)

En samförpackning är en transportförpackning som samlar flera olika avdelningsförpackningar i en gemensam förpackning. Syftet med den gemensamma samförpackningen är att underlätta hantering och transport.

Avdelningsförpackning (sekundärförpackning)

En avdelningsförpackning (afp) används för att skydda enskilda medicintekniska produktförpackningar med samma innehåll och samma renhet inom en större förpackning.

Produktförpackning (primärförpackning)

Produktförpackning (pfp) är en skyddande förpackning för den enskilda produkten. Produktförpackningen öppnas i direkt anslutning till att produkten ska användas. Bruten förpackning för steril produkt ska ej kunna återförslutas.

Källa: Vårdhandboken, avsnitt - [Förvaring](#)

- Avdelningsförpackning som lämnat förrådsutrymmet tas inte in i utrymmet igen.
- Förvaring på golvytor och ovanpå skåp ska inte förekomma.
- Rutin för regelbunden städning av förråden ska finnas.
- Städning och översyn, se [Städning i vårdlokaler \(SIV\)](#) samt Vårdhandboken avsnitt [ren rutin](#).
 - 1 gång/månad samt vid behov.
 - Använd alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider.
 - Har utgångsdatum passerats?
 - Är förpackningarna intakta?

Närförråd (stickvagn, akutvagn, väskor för hembesök etc.)

- Oanvänt material som lämnat förrådsutrymmet tas inte in i förrådet igen. Ta därför endast fram så mycket material som bedöms gå åt.
- Rutin för regelbunden städning av närförråd ska finnas.
- Vagnar, till exempel provtagning-, omlägnings- och akutvagnar ska ha stängd förvaring (lådor/skåp).
- Städning och översyn.
 - 1 ggr/vecka samt vid behov.
 - Använd alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider.
 - Har utgångsdatum passerats?
 - Är förpackningarna intakta?

Förvaring på horisontella ytor, t ex stickvagn, daglig städning. se [Städning i vårdlokaler SIV](#)

Fysioterapi, arbetsterapi och utprovningssamhet etc.

Behandlingsrum, se rubrik [undersökningsrum](#) ovan.

Lokal för träning och utprovning av material:

- Informera patienterna muntligen och skriftligen (t ex med hjälp av informationsskylt) om att utföra handdesinfektion före träning och utprovning av material.
- Beakta förekomst av riskfaktorer* för att sprida smitta. Sår och läckage av kroppsvätskor ska vara väl bandagerade. Punktdesinfektera vid spill av kroppsvätska i miljön.
- Utrustning och annat material rengörs och desinfekteras med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med tensider mellan patienter.
- Långa gardiner, utanpåliggande persienner och draperier får inte förekomma.

Hembesök

Rutiner för basal hygien och klädregler gäller på samma sätt vid hembesök t.ex. palliativa team, som vid övrig vårdverksamhet.

Hantering av medicintekniskt material vid hembesök ska uppfylla samma krav på god hygienisk standard oavsett typ av hälso- och sjukvård.

Rutin ska finnas för materialhantering vid hembesök:

- Om möjligt, ta endast med material för avsett besök.
- Hantera materialet med desinfekterade händer.
- Ryggsäcken/förvaringslådan ska tåla och kunna rengöras och desinfekteras.
- Inget material ska återvända till vårdinrättningens förråd.
- Rengöring och översyn utförs i samma omfattning som ett närförråd, se rubrik [Närförråd](#)
- Ryggsäck/förvaringslåda ska hållas stängd då den inte används.

Detta dokument är en sammanfattning av begreppet god hygienisk standard. Mer detaljerad och fördjupad kunskap kan erhållas vid läsning av material i referenslistan nedan.

*Riskfaktorer = Sår/hudlesioner, dränage, katetrar, tracheostomi och andra "konstgjorda" kroppsöppningar samt kognitiv svikt.

Städning, rengöring och desinfektion

Syftet med städning är att minimera mängden föroreningar och mikroorganismer på inredning och utrustning för att minska risken för smittöverföring. Mekanisk bearbetning av ytorna är viktigt vid all städning samt vid punktdesinfektion.

Fördelning av städuppgifter mellan vård- och lokalvårdspersonal kan variera mellan olika verksamheter och beroende på avtal. Denna fördelning och städfrekvens måste vara dokumenterad och känd av berörda parter.

Punktdesinfektion utförs då kroppsvätska hamnat i miljön - Torka upp direkt och punktdesinfektera därefter ytan mekaniskt med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel innehållande tensider.

Referenser

Arbetsmiljöverket ([AFS 2023:10](#))

Folkhälsomyndigheten. "[Rena händer räddar liv - En webbplats för bättre handhygien inom vård och omsorg](#)".

Socialdepartementet. [Hälso- och sjukvårdslag 2017:30](#)

Socialstyrelsen. SOSFS 2011:9, "[Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete](#)".

Socialstyrelsen 2006. "[Att förebygga vårdrelaterade infektioner - Ett kunskapsunderlag](#)".

Socialstyrelsen. SOSFS 2015:10. "[Basal hygien i vård och omsorg](#)". Socialstyrelsen 2016.

Socialstyrelsen. "[Frågor och svar om basal hygien i vård och omsorg](#)".

Socialstyrelsen. "[God hygienisk standard](#)".

Svensk Förening för Vårdhygien [Byggnation och Vårdhygien](#)

Svensk Förening för Vårdhygien 2021 "[Hög luftfuktighet – påverkan på sterilt gods och förslag till åtgärder](#)".

Svensk Förening för Vårdhygien 2020. "[Städning i Vårdlokaler SIV Vårdhygieniska rekommendationer för städ-, service-, vård- och omsorgspersonal](#)".

Svensk Förening för Vårdhygien. "[Utbildningsmaterial: Utbildning om spol- och diskdesinfektorer \(2024\)](#)".

Nationell arbetsgrupp (NAG) Vårdhygien. [Vägledning för desinfektion i vården](#)

Nationell arbetsgrupp (NAG) Vårdhygien. [Vägledning för vårdhygieniskt arbete | Kunskapsstyrning vård | SKR](#)

Svensk standard, SIS-TR 57:2020. [Handbok för grundläggande rekommendationer för lagerhållning, hantering och transport av sterila medicintekniska produkter inom hälso- och sjukvård, tandvård och djursjukvård](#)

Svensk standard, SIS-TR 46:2014. [Processer för rengöring, desinfektion och sterilisering – Validering och rutinkontroll inom svensk vård och omsorg](#)

Svensk standard, SS 8760014:2017. "[Rengöring och städning för minskad smittspridning inom hälso- och sjukvård](#)".

Vårdhygien Hallands "[Webbplats för vårdgivare](#)".

Uppdaterat från föregående version

2025-11-26 Redaktionell uppdatering samt korrigerings av hyperlänkar